

עיריית תל אביב-יפו
מיטלת תרבות ואמנויות, האקדמיית

סיפורי בתים

רחוב פרוה 24

ח א ת נ ו ע ה ש פ י ר א

ברצוני להעלות מעט זכרונות על מורתי
הדגולה והאישיות הצנועה והנערצת,
גרטרוד קראוס.

בהיותי נערה צעירה נשלחתי העירה, להכיר
וללמוד אצל גרטרוד קראוס. בדירת המרתף
בה לימדה היה פסנתר כנף גדול. החדר היה
צפוף ומלא ציורים, על הקירות ובפינות.
פסלים עמדו בכל מקום. תמיד היה אפל

וחשוך במרתף, כמו משהו מסתורי ומלא
סודות. אני זוכרת, שכדי לייצב את עמידתי
על קצות האצבעות, נתנה גרטרוד כסא
ברזל בידי. כשאני נושאת אותו בזרועותי
מעלה, עומדת כולי נבוכה ובושה, שעה
שהיא פורטת בפסנתר, במוזיקליות שלא
תתואר, על פי רוב את ברטוק, האהוב עליה
והדומה לה בריתמוס שלו ובצליליו
הטראגיים-מיסטיים. אחרי כל שיעור שאלה
אותי בעברית העילגת שלה: "ינו בובלה, אתה
מאושר?"...

שתי עיניים כחולות היו לה. קראתי להן "עיני
רנטגן". הכל ידעה, הבינה, הרגישה. כשהיתה
מסתכלת עליך, הרגשת שאת חשופה לפניה.
היא דרשה כנות ביצירה והיתה צועקת

גרטרוד היתה אחד הענקים. הסטודיו שלה היה מקום לעלות אליו לרגל - היכל! היא היתה מדריכה במסירות, עד כלות הנשימה, את קורס מורי המחול הבין-קיבוצי. היא היתה מלאת ידע ובלתי מתפשרת בתפישה האומנותית שלה. אמרה: "אל תתחשבי בקהל! אם יש לך רעיון - לכי אתו, ללא פשרות ותני עד הסוף, כי הקהל מצפה מריקוד יותר משאת חושבת"

גרטרוד קראוס גם לה חתנו של גן היגל סגן באחת החזרות בתל-אביב, צילם: יעקב אגור
GERTRUD KRAUS COACHING DANCERS OF GENE HILLS' GAN'S COMPANY
IN ONE OF ITS REHEARSALS IN TEL AVIV, PHOTO: YA'ACOV AGOR

לכי אתו ללא פשרות ותני עד הסוף, כי הקהל מצפה מריקוד יותר משאת חושבת".

לפעמים, כי חרה לה, ואז היתה ענקית! - עם כל גופה הקטן מאד.

תמיד, בלוותי אותה ברחוב, לפני ואחרי השיעורים, היינו משוחחות על ציור, צבע, צליל וריקוד - בצורה רחבה עד כדי פילוסופיה, בהתרחקות מהמציאות ומתוך פתיחות מרגשת.

הדאגה האישית לתלמידות, עד כדי אימהות, היתה מרגשת ואף מביכה. אני זוכרת כיצד שאלה אותי, אם יש לי כסף לחזור הביתה. כל בעיה אישית היתה נגלית לפני, ואף בעיות מהבית הייתי שוטחת לפני. היתה לה תפישת חיים בהירה וחכמה. תמיד אמרה לי: "העולם מלא אפשרויות, צריך רק לדעת להחליט". כך באומנות וכך בחיי האישות.

לגרטרוד לא היה גיל. היא היתה צעירה מכולנו, אהבה מוזיקה אלקטרונית, פיסלה ועבדה בחומרים קשים וחדשים, ויצקה זפת ומזוט על בדי הציור שלה. היתה סקרנית ורעבת-חיים עד כדי להדהים!

עברו חלפו שנות הנעורים בנסיעות ל"היכל הקודש", למרתפה הקטן של גרטרוד קראוס, ברחוב פרוג 24 שבתל-אביב. גרטרוד המשיכה לעבוד אתנו - לעזור ולייעץ, לפסול, לקטול ולעודד, בלי שמץ של קנאה. "עבודות אטיודים במחול", חגים בקיבוץ ואף סיומי מחזורי י"ב במוסדות החינוך.

אגב רעב: היו תקופות בהן התפרנסה בקושי, אך במעט הגרושים שהרוויחה קנתה גליונות נייר ועפרונות פחם במקום מזון.

גרטרוד היתה אחד הענקים. הסטודיו שלה היה מקום לעלות אליו לרגל - היכל! היא היתה מדריכה במסירות, עד כלות הנשימה, את קורס מורי המחול הבין-קיבוצי, ואנו שוטחות לפני בקשות, משאלות ובעיות שנוצרו בבית. והיא מביטה והעיניים התכולות שלה, יודעות... ושוב ייעוץ מוזיקלי. היא היתה מלאת ידע ובלתי מתפשרת בתפישה האומנותית שלה. אמרה: "אל תתחשבי בקהל! אם יש לך רעיון -

אמרה: "באומנות הכל אפשר, זו רק שאלה של טעם", "תמיד אפשר וצריך לגלות כשרונות, אבל גאון צץ ואין לו הסבר". ועוד אמרה, כשרצתה שנרגיש את גופנו רוקד: "שיר השרירים". ועוד: "אם לא אכתוב מה שאני אומרת, אחרים יכתבו זאת", "כיום עושים מכל שיטה תיאוריה ודוקטורט, בזמן שאין שיטה אחת ואין צורת אומנות אחת", "ולכל קו יש רגש" או "הקפה והסיגריות הם התניך שלי". ואפשר לצטט ולהזכר באימרות שלה עד בלי סוף.

היו לה שנים, בהן היתה אלמונית כמעט, ולא עבדה עוד עם הלהקה שלה (להקה שהתקיימה בשנים 1936-1940), וגם ב"באופרה העממית" (שנות מלחמת העולם השנייה) הפסיקה לעבוד. בנוסף, התמעטו התלמידות בסטודיו שלה, כי בשל תחילת התפתחות המחול המודרני (האמריקני) וסגנונו החדש, החלו לרוץ למורים חדשים שבאו מאמריקה, שאצלם עמדה הטכניקה בראש סולם העדיפויות.

למרות, ודווקא בשל, בדידותה הקשה, היתה גרטרוד אישיות אמיצה ולוחמת. קשה לתאר את שנות בדידותה, הן גובלות בטראגיות! ללא משפחה ועם המון מעריצים - שניצבו מרחוק! קשה היה לעזור לה כי היתה גאה.

ועם כל זאת, לא היתה הופעה או חג, שיצרו והכינו תלמידותיה, שלא היתה עוזרת בו ומיעצת ביושר, בלי גינונים ובצלילות מחשבתית נדירה.

היא היתה מעל כולם. לא היתה שנייה לה. עד יומה האחרון לימדה באקדמיה בירושלים, ואותנו, אנשי קורס המחול של הקיבוצים, למרות חולשתה הגופנית שהחמירה.

כעת נשארנו מיותמים מאמנו הרוחנית ולא נוכל עוד לעלות לרגל ל"אולימפוס", לגרטרוד קראוס. אבל רעיונותיה והשקפותיה ימשיכו להאיר את עינינו - לתמיד.

מכתב "בלנקו" זה מטעם הנהלת התזמורת הארץ-ישראלית משנת 1942, נועד לשחרר את אחת הרקדניות מ"שירות לאומי" במשקים, שהיה נהוג באותם ימים, מי מלחמת העולם השנייה.

גרטרוד התייחסה לכל השפות, שבהן השתמשה - עברית, גרמנית ואנגלית - כאילו היו שפה אחת, "גרטרודית". הנה פתק שהשאירה ליהודית ארנון אחרי שראתה עבודה שלה בשנת 1967, כנראה ב"להקת הגליל המערבי". תעתיק הטקסט הוא:
יהודית - ריקוד!!!
יופיי!!!
שימחה(?) יופי
והרבה הצלחה -
יופיי!!!
בהבה
גרטרוד קראוס

A note from Gertrud Kraus to Yehudit Arnon from 1967, congratulating her on a performance probably of regional dance group she was running at that time.

